

Henk van der Lijet

Kulturkamp, kulturel kapital og kvalitet – Om at sætte pris på dansk litteratur

I Danmark taler man siden statsminister Anders Fogh Rasmussens nytårstale 2002 om, at landet er involveret i en slags intern, kulturel guerillakrig, som går under betegnelsen “kulturkampen”.¹ Det er ikke noget nyt fænomen, idet Danmark efterhånden har opbygget stolte traditioner med hensyn til kulturelle opgør og debatkultur.² Desuden var det vel ikke helt tilfældigt at det netop var “kulturkampen” der var hovedtemaet i den pågældende tale, eftersom det var den første gang Anders Fogh Rasmussen holdt en nytårstale som statsminister. Han ønskede formentlig at benytte lejligheden til at sende en klar politisk-ideologisk udmelding til befolkningen om, at den nye mindretalsregering, bestående af

¹ Jf.: Statsministeriets hjemmeside: <http://www.stm.dk/Index/dokumenter.asp?o=2&n=0&h=2&d=79&s=1&str=stor> [d. 4.3.2008] samt bilag 1.

² Helt aktuel er selvfølgelig den såkaldte Muhammedkrise om Jyllands-Postens karikaturtegninger og adskillige debatter om tolerance og ytringsfrihed, men kulturkampen stod også på i mellemkrigstiden og endnu længere tilbage i kølvandet på Det moderne Gennembrud, som Hakon Stangerup tobindsværk *Kulturkampen I-II* (1946) handler om.

Venstre og de Konservative,³ der var tiltrådt knap en måned før nytårstalen, ville markere at der var kommet nye boller på den politiske suppe. Stemningsomslaget havde i en vis udstrækning også at gøre med at Dansk Folkeparti var blevet støtteparti til regeringskoalitionen, og påfaldende mange af dette partis mærkesager har kulturpolitiske dimensioner. En ting som statsministerens nytårstale i hvert fald ikke lagde skjul på var, at kulturen var blevet et helt centralt temaområde i dansk politik. Kulturen var åbenbart ikke længere noget man dyrker i fritiden eller blot en form for relativ ufarlig adspredelse og nydelse, men kulturen var blevet noget som politikerne tog alvorligt, hvorved kulturen (igen) er blevet en klart markeret ideologisk-politisk kampzone.⁴

For litterater, og humanister generelt, er det i grunden ikke dårligt at et af vores primære interesseområder lige pludseligt er et samtale- og debatemne i offentligheden, og at det åbenbart betyder noget væsentligt i samfundsmæssige sammenhænge. Mon ikke det hjælper med til at stive vores selvforståelse af? Og det at vi til dagligt beskæftiger os med ting, der åbenbart har så stor samfundsmæssig relevans, at sågar politikerne bruger masser af energi på dem, cementerer vel vores legitimitet, eller?

Ifølge den nævnte nytårstale havde striden egentlig ikke så meget at gøre med kulturen som sådan, den handlede især om et bestemt fænomen inden for kulturen, nemlig de forskellige offentlige økonomiske tilskudsordninger til kunsten og kunstnere, og den måde disse ordninger blev forvaltet på. Kampen skulle gå ud på, at man fra regeringens side ønskede at gøre en ende på det som statsministeren kaldte "et sandt vildnis af statslige råd og nævn" der i mange tilfælde havde "udviklet sig til statsautoriserede smagsdom-

³ Den første regering under Anders Fogh Rasmussens ledelse tiltrådte d. 27. november 2001.

⁴ I et yderst interessant interview med kultursociologen Peter Duelund i dagbladet *Information*, d. 8. juli 2008, bruges der lignende terminologi. Se: Maria Skov, 'Knivene er fremme i kampen om kulturen'.

mere”.⁵ Men ikke nok med det, ministeren mente desuden at disse såkaldte eksperter “kan være gode nok til at formidle faktisk viden. Men når vi skal træffe personlige valg, er vi alle eksperter.” Det er selvfølgelig meget betegnende at statsministeren her anvendte det kollektive pronomen “vi”, som hænger sammen med nytårstalen som genre, men som også er et retorisk kneb der er med til at etablere en kollektiv adressat. I hvert fald er dette “vi” langt mere effektivt og direkte, end det anonyme “man”. Det er i øvrigt meget interessant at hverken ordet “kultur” eller “kunst” forekommer i nytårstalen, hvorimod begrebet “fællesskab” optræder påfaldende hyppigt. Dette er et fingerpeg om det forholdsvis traditionelle kultursyn som statsministeren gjorde sig til talsmand for, dvs. en opfattelse af den aktuelle danske kultur som en centripetal (homogenitetssøgende) og national størrelse, frem for en sammensat, hybrid og centrifugal international foreteelse.

En af de institutioner som statsministeren indirekte refererede til i sin tale, er Statens Kunstfond, en organisation som har til formål at støtte danske kunstneres virke. Statens kunstfond uddeler bl.a. legatmidler til forfattere og præmierer to gange om året et mindre antal prisværdige litterære værker. Ud over en pæn sjat penge, drejer det sig ikke mindst om æren og den omtale som præmieringen i pressen og andre kanaler fører med sig.

På trods af navnet er det vigtigt at fastholde at Statens Kunstfond ikke er en statslig organisation, og at den danske regering, eller danske myndigheder, kun har yderst begrænset indflydelse på fondens konkrete virksomhed. Det er ganske vist de danske skatteborgeres penge som fonden uddeler, men hverken kulturministeren eller andre repræsentanter for den danske stat, har direkte indflydelse på hvordan, og til hvem, pengene uddeles. For organer og instituti-

⁵ En spøjs reaktion på begrebet “smagsdommer” er at et af de få kunstprogrammer i dansk fjernsyn faktisk fik navnet Smagsdommerne. Programmet sendes på DR, se: <http://www.dr.dk/dr2/smagsdommerne>.

oner, der styres på denne måde, bruges betegnelsen “armslængdeprincippet”, som jeg vender tilbage til.

I nærværende bidrag vil jeg først kort drøfte tilblivelsen af Statens Kunstfond, og skitsere hvad det er for en instans. Derefter vil jeg komme ind på mine egne erfaringer som “smagsdommer” i årene fra 2005 til og med 2007. Og jeg runder af med en lille stikprøve i kunstfondens konkrete litterære vurderinger – især udelingen af præmier til enkelte værker/forfattere som jeg sammenligner med andre praksisser, såsom tildelingen af boghandlernes De Gyldne Laurbær og den mere ‘demokratisk’ indrettede Danske Banks litteraturpris, for at se om de afviger markant fra hinanden eller ej. Den store forskel mellem Kunstfondens præmier og De Gyldne Laurbær på den ene side, og Den danske Banks litteraturpris på den anden side, er at de førstnævnte er ‘kollegiale udmærkelser’, hvorimod sidstnævnte hviler på en form for anerkendelse fra læsernes side. En hypotese kunne være at, hvis statsministeren har ret i at “alle er eksperter” når det drejer sig om personlige valg, ville priser der tager udgangspunkt i publikummets smag og anerkendelse, afvige markant fra de professionelle “smagsdommeres” prioriteringer.

Statens Kunstfond

Hvorfor har kunsten, men især litteraturen, i de senere år kunnet sole sig i politikernes opmærksomhed? Forstå mig ret, jeg mener bestemt ikke at denne interesse er gået ud over litteraturen, eller at det har skadet forfatterne. Litteraturen, målt efter kroner og ører i støttepenge, har formentlig aldrig haft det bedre end under den nuværende regering (og den forrige kulturminister Brian Mikkelsen).⁶ Spørgsmålet er selvfølgelig om det er en positiv udvikling. Hvis po-

⁶ Brian Mikkelsen (K, 1966) var indtil for nyligt den danske kulturminister der havde været længst på posten i ét stræk, fra d. 27. november 2001 og frem til d. 10. september 2008.

litikerne ikke interesserer sig for den litterære kunst for dens egen skyld, men udelukkende ville interessere sig for litteraturen som led i politiske projekter, såsom (re-)etableringen af en national kanon og visse former for kulturkonservativ oprustning, så er man kommet fra asken i ilden.

Den integrationsdebat der op igennem 1990'erne førtes i Danmark, handlede i allerhøjeste grad om erhvervelse af kulturelle kompetencer. Og i den danske kontekst spiller sproget en altafgørende rolle som markør for succesrig kulturel integration. I en sådan situation får de kunstarter der bruger sproget som basismateriale, større politisk opmærksomhed end andre kunstarter, og man kunne formode at disse sprogbaserede kunstneriske udtryksformer også fik højere status end andre, fordi sproget spiller så stor en rolle i definitionen af nationale værdier m.m.⁷

Men det er ikke kun politikerne der forbinder høj prestige med litteraturen, det gælder også visse dele af den private sektor, især dem der interesserer sig for "menneskelig kapital" og de firmaer der producerer kunsthåndværk og designprægede luksusvarer hvor kunstneriske oplevelsesformer udgør en del af produktet eller produktets markedsføring. I den forbindelse kan man pege på BG Banks litterære initiativer, som efter fusionen med Den danske Bank blev en del af sidstnævntes firmaprofil, og det eksklusive møbelfirma Montana,⁸ der sammen med dagbladet *Information* og Tes-

⁷ Prestigemæssigt har litteraturen den helt store 'ulempe' at alle har adgang til sproget, samtidig med at de færreste har en ide om hvad litterær kunst kræver af teknisk kunnen og sproglig talent. Derfor oplever de fleste borgere litteraturen vel som en forholdsvis 'let', 'overkommelig' og 'demokratisk' kunst, i modsætning til f.eks. musik.

⁸ Montanas Litteratur-pris der er på kr. 30.000.- blev uddelt første gang i januar 2007, og gives til "et dansk værk, som inden for sin genre er fornyende, grænseoverskridende eller et værk, som formår at belyse virkeligheden på en ny eller overraskende måde". Prisen kan gives til skønlitterære udgivelser, essaysamlinger, fagbøger og biografier.

trup Højsøle indstiftede Montanas litteraturpris samt det økologiske Thise Mejeri, der i en periode trykte små litterære tekster på deres mælkekartoner.⁹ Åbenbart er litterære og kunstneriske oplevelser som sådan vigtige, ikke mindst for firmaer der satser på at opretholde og videreudvikle deres medarbejderes menneskelige ressourcer og dermed fastholde eller om muligt øge firmaets konkurrencedygtighed.

Det er dog immervæk i den moderne velfærdsstat Danmark de statslige myndigheder, der har hovedansvaret for at skabe forudsætninger for et levende kunst- og kulturliv, og litteraturen er en af de helt centrale former for kunstnerisk praksis, som staten – og ikke mindst Statens Kunstfond – tager sig af.¹⁰ I den danske kulturelle kontekst sørgede den socialdemokratiske oplysnings-ideologi, for en dannelses- og kulturpolitisk alliance mellem arbejderbevægelsen og borgerskabet.¹¹ Og på denne baggrund bør man også se oprettelsen af en institution som Statens Kunstfond, der fra starten af ikke har formuleret kunststøtten ud fra politiske eller nyttigheds-hensyn, men udelukkende ud fra kvalitetskrav. Det bemærkelsesværdige er imidlertid at disse kvalitative vurderingsgrundlag aldrig er blevet præciseret eller forsøgt defineret, hverken i den lovtækst der udgør Statens Kunstfonds fundament, eller i de betænkninger

⁹ En af drivkræfterne bag dette enestående initiativ var centerlederen på Hald Hovedgaard, Peter Q. Rannes. Resultatet blev fem forskellige tekster med fem forskellige illustrationer, som i efteråret 2005 cirkulerede på 2,5 mio. af Thises egne og Coop/Faktas mælkekartoner. Jf. også: <http://www.haldhovedgaard.dk/m%E6lk/> [10.03.2008]

¹⁰ Mon det til dels hænger sammen med at kløften mellem den borgerlige danneskultur og populærkulturen i løbet af det 20. århundrede blev mere og mere synlig, bl.a. fordi en række nye medier (såsom film, radio, tv, tegneserier, mm.) udviklede sig ved siden af – og i konkurrence med – de såkaldt *finkulturelle* udtryksformer?

¹¹ Se for meget grundige behandlinger af forhistorien: Jens Engberg, *Magten og kulturen. Dansk kulturpolitik 1750-1900*, bd. III, 2005, s. 469ff. samt Hakon Stangerup, *Kulturkampen I-II*, 1946.

der siden er tilføjet lovteksten. Tilsyneladende er brugen af ordet "kvalitet" i selv nok til at garantere for at de rigtige beslutninger træffes.¹²

I løbet af Kunstfondens historie, som startede i 1964, er antallet af udvalgene vokset en anelse, eftersom visse kunstområder er blevet mere selvstændige, eller fordi (produktions)vilkårene i visse kunstneriske kredsløb har ændret sig markant i årenes løb, men i princippet er billedkunst, litteratur og musik fondens kerneområder.¹³ I den første paragraf af lovteksten vedrørende Statens Kunstfond, formuleres fondens opgave således: "Til fremme af dansk skabende kunst inden for den bildende kunst, den litterære kunst og tonekunsten".¹⁴ I øvrigt har kunstnerstøtte som sådan lange traditioner i Danmark og heri har støtte til forfattere traditionelt spillet en forholdsvis stor rolle.

I anledning af Statens Kunstfonds 40års jubilæum i 2004, udarbejdede Lisbeth Worsøe-Schmidt, lektor ved Danmarks Biblioteksskole, en grundig historisk oversigt.¹⁵ Hun fremhæver, ligesom de fleste andre kilder, såsom lektor Jørgen Guldborg i en artikel fra 2005,¹⁶ den betydningsfulde rolle som den århusianske teolog og filosof K.E. Løgstrup (1905-1981) spillede i begyndelsen af 1960'erne, da Statens Kunstfond var under opbygning. Det er navnlig fra Løgstrup, at det såkaldte armslængdeprincip stammer, dvs. det udgangspunkt at udvælgelsen af de kunstnere der modtager offentlig

¹² Jf.: Mia Fihl Jeppesen, *Kulturen, kunsten og kronerne*, 2002, s. 118.

¹³ Jf. også: Jørgen Guldborg, 'Statens Kunstfond', 2005, s. 150.

¹⁴ Lov nr. 170 af d. 25. maj 1964 om Statens Kunstfond, §1.

¹⁵ Jf.: Lisbeth Worsøe-Schmidt, 'Staten og kunsten. Et historisk rids af Statens Kunstfond 1964-2004', i: Peter Schepelern og Vibeke Jakobsen, *Statens Kunstfond 1964-2004*, 2006, s. 9-89. Se for en anderledes, men også meget interessant historisk beskrivelse af den kulturelle atmosfære omkring Kunstfondens tilblivelse: Erik Mortensen, *Kunstkritikkens og Kunstøftattelsens Historie i Danmark*, bind II, 1990, s. 161-164.

¹⁶ Jørgen Guldborg, 'Statens Kunstfond', 2005.

økonomisk støtte, sker ved hjælp af et ikke-politisk, men udelukkende sagkyndigt organ.¹⁷ Dette organ er Statens Kunstfonds Repræsentantskab, der består af cirka fyrrer medlemmer, mens det konkrete arbejde blev pålagt forskellige såkaldte tremandsudvalg, der har ansvaret for de endelige beslutninger om anvendelsen af de pengemidler som staten, dvs. finansministeriet, stiller til rådighed.¹⁸

Armslængdeprincippet er et interessant tveægget eller hybridt udgangspunkt, der kombinerer et demokratisk med et korporativt princip "hvorefter såvel folkevalgte politikere som kunstnerorganisationer og kunstkyndige er sikret indflydelse ved udvælgelsen af *smagsdommerne*".¹⁹ Disse eksperter tager sig i løbet af en treårig periode af det konkrete forvaltningsarbejde.

Selvfølgerig er der også blevet rejst kritik af systemet. Det gælder især frygten for at *smagsdommerne*, ligesom statsministeren havde pegt på i sin nytårstale, ville udvikle sig til et ekspertvælde eller en kulturelite uden jordforbindelse der udelukkende ville favorisere avantgarde kunsten. I sin gennemgang af Statens Kunstfonds praksis, igennem de første fyrrer år, slår Lisbeth Worsøe-Schmidt fast at

Statens Kunstfond knæsatte forbløffende hurtigt et kunstsyn, der især kom den modernistiske avantgarde til gode, mens både den mere traditionelle og den mere folkelige kunst, som tidligere havde nydt politikernes bevågenhed, i højere grad blev henvist

¹⁷ Jf.: Lisbeth Worsøe-Schmidt, 'Staten og kunsten', 2006, s. 20, se også s. 25.

¹⁸ "De udpeges af de politiske partier, kommunale råd og organisationer, universiteternes humanistiske fakulteter samt en række kunstnerorganisationer og institutioner. Det [dvs. Repræsentantskabet] har tre konkrete opgaver. Det skal udpege to medlemmer til de kunstkyndige udvalg og udtale sig om det tredje. Til ministeren fremsender Repræsentantskabet bestyrelsens årlige beretning, regnskab og eventuelle indstillinger [...]. Endelig afgiver Repræsentantskabet indstillinger om faste finanslovsydelser – de livsvarige ydelser – til ministeren, som derefter søger disse ydelser optaget på finansloven." Jørn Guldberg, 'Statens Kunstfond', 2005, s. 151; se også s. 162.

¹⁹ Lisbeth Worsøe-Schmidt, 'Staten og kunsten', 2006, s. 46.

til at klare sig på markedets præmisser.²⁰

Denne konklusion er efter min smag lidt for hurtig i vendingen, i det mindste når det gælder den litterære kunst og de senere år.

Kvalitetskriteriet

Oprettelsen af Statens Kunstfond må nødvendigvis ses i lyset af etableringen af den særligt danske udgave af velfærdsstaten. Fra begyndelsen af har denne kunststøtteordning haft kulturpolitisk og ideologisk relevans, hvilket også indebærer at man skal se i øjnene at Kunstfondens praksis på en bestemt måde er underlagt – og er udtryk for – skiftende politiske og mentalitetshistoriske konjunkturer.²¹ Samtidig med denne kulturpolitiske bevidsthed har udvalgsmedlemmerne udelukkende den opgave at tage hensyn til kvalitetskriterier i deres konkrete afgørelser og beslutninger. Med andre ord: på den ene side er det helt indlysende at der er bestemte ideologiske præmisser for Kunstfondens etablering og virke, mens der på den anden side opereres med et tilsyneladende værdifrit kvalitetsbegreb, der skulle garantere for en vis indiskutabel normativitet. Disse udgangspunkter skjuler i hvert fald det, at udvalgenes prioriteringer og beslutninger rent faktisk, men blot implicit, er led i et “oplysningsprojekt”; dvs. at det er den “gode” kunst, den som skatteborgerne kan have godt af at stifte bekendtskab med, promoveres af Kunstfonden, mens den “dårlige” kunst kan gå hen og klare sig på sine egne (markeds-)betingelser. Som Lisbeth Worsøe-Schmidt er inde på indebærer denne forskelsbehandling, at den “dårlige” kunst ikke får den støtte og opmuntring som den “gode” får, hvorved der nødvendigvis etableres et A- og et B-hold i kunstens verden.

²⁰ Lisbeth Worsøe-Schmidt, ‘Staten og kunsten’, 2006, s. 47.

²¹ Jf.: Jørn Guldborg, ‘Statens Kunstfond’, 2005, s. 147-148, der skelner mellem tre forskellige kulturpolitiske strategier.

Når man har at gøre med kunstnerisk produktion, er det enormt vanskeligt at referere til faste normer og standarder – det er på en måde forudsætningen for vor moderne kulturelle selvforståelse, at sådanne normer og former hele tiden bliver afprøvet, sat under debat og nydefineret. Blandt andre Pierre Bourdieu har påpeget at “kunstnerisk kvalitet” er en konstruktion, dvs. en forestilling der er med til at gøre de forskellige spilleres handlinger og overvejelser i det litterære felt betydningsbærende. Men denne *illusio*,²² som Bourdieu kalder den, er ikke desto mindre også en reel juridisk størrelse, eftersom den for eksempel optræder i lovtæksten og bekendtgørelserne om Statens Kunstfond. En af grundene til at fastholde kvalitetskravet som det altafgørende princip i støtteordningen er, at man dermed implicit fremhæver at ordningen ikke blot er en form for indkomstgaranti eller en social ydelse på lige fod med f.eks. dagpenge.²³

Et andet princip er at man primært støtter kunsten – eller rettere sagt det kunstneriske arbejde – og ikke den enkelte kunstner. Dette udgangspunkt er ikke så enkelt som det ved første øjekast forekommer.²⁴ Når man tildeler arbejdslegater eller præmier, er det imervæk personer der modtager pengene og ikke deres værker.

Når man som akademiker bliver medlem af et af de faglige udvalg, kommer man uvægerligt til at stille sig selv et antal kritiske spørgsmål. Normalt befinder vi os på behagelig afstand fra de konkrete kunstneriske processer og vi føler os tit mere på hjemmebane

²² Pierre Bourdieu, *Les règles de l'art*, 1992, s. 316-321. Jf.: Jørn Guldberg, 'Statens Kunstfond', 2005, s. 149.

²³ Jf. også debatten herom hos Jørn Guldberg, 'Statens Kunstfond', 2005, s. 164.

²⁴ Et meget interessant grænsetilfælde er den selverklærede (på en måde) afdøde forfatter-musiker-performer Claus Beck-Nielsen, som ikke længere optræder som ophavsretslig forfatter på omslaget af sine senere bøger, men alligevel har fået tildelt priser og legater som udelukkende kan tilfalde aktivt skabende kunstnere, hvilket vel indebærer at de må være levende personer. Jf.: Henk van der Liet, 'Über die Grenze', 2007, s. 269.

når vi omtaler fortidens litteratur, end når det drejer sig om værker som måske endnu ikke er færdige, og i nogle tilfælde sågar befinder sig på tegnebrætstadiet eller i idé-fasen.

Hvert halve år præmierer det litterære udvalg et mindre antal værker, og en overvejelse som tit dukker op, er at en kunstner har investeret betragteligt mere i frembringelsen af det litterære værk, end det udbytte han eller hun får ud af det færdige produkt. Udbytte og investering står ikke i et rimeligt forhold til hinanden, og udvalget kan beslutte sig for at lindre lidt på ubalancen ved at punge ud med en præmie. Men igen er det kvaliteten der er det afgørende og ikke den nævnte ubalance mellem store investeringer og ringe økonomisk udbytte. Grænserne er imidlertid vakkende. For er det ikke den manglende anerkendelse som man forsøger at rette op på? Ville det pågældende værk ikke have solgt bedre, hvis det havde fået et bedre respons hos kritikerne og læserne? Bedriver tremandsudvalget alligevel ikke en form for indkomspolitik, når det præmierer bøger der – efter udvalgets skøn – ikke har opnået tilstrækkelige salgstal? Igen et bevis på at kvalitetsprincippet ikke er så ligetil i praksis.

Selvom nogle kunstnere opfatter modtagelsen af et arbejdslegat eller en præmie som en blåstempling af det officielle Danmark, er det en grim fejltagelse, netop fordi litteraturudvalget ikke direkte repræsenterer staten og kun tager hensyn til den kunstneriske produktion. Ej heller det enkelte kunstværks, eller statens anseelse, spiller en rolle. Ikke desto mindre er der f.eks. en vis skævhed i at de 3-mandsudvalg kan fremsætte forslag om kunstnere der burde optages på finansloven, eller som det hedder i dag, burde indstilles til de livsvarige ydelser.²⁵ Disse ydelser stammede oprindeligt fra de

²⁵ Selv om forslagene til de livsvarige ydelser er en meget lille del af 3-mandsudvalgenes arbejde (og i grunden et levn fra en ældre historisk praksis), får de altid forholdsvis stor opmærksomhed i offentligheden. De livsvarige ydelser er en sidste rest af det gamle statslige mæcenat, hædersgaverne er forsvundet under demokratiseringens pres, mens de livsvarige ydelser er bevaret, dog er de i

statslige hædersgaver (der blev indført i 1876), og som var udtryk for anerkendelse og hæder til kunstneren fra Kongens, ergo fra statens, side. De indebar at de pågældende kunstnere fik tildelt en fast årlig indkomst.²⁶ I disse tilfælde var der tale om kunstnere der havde opnået “almindelig anerkjendt kunstnerisk Fortjeneste” som formuleringen lød.²⁷ Den gamle formulering står i et anstrengt forhold til kravet om kunstnerisk kvalitet som i årene efter 1964, da Kunstfonden var blevet etableret, blev afgørende. Det var ikke længere den “almindelige” anerkendelse der var retningsgivende, men “kvaliteten”, som det krævede sagkyndige at afgøre. Den offentlige anerkendelse blev dermed underordnet de sagkyndiges kunstneriske ekspertise. Til trods for at dette paradoks blev en del af det officielle danske kultursystem med Statens Kunstfonds oprettelse, viser den statsminister Anders Fogh Rasmussens førnævnte nytårstale, at forholdet mellem offentlig anerkendelse og økonomisk støtte på den ene side, og forvaltningen af kunstmiljøernes egne indre kvalitetskriterier på den anden side, langt fra er løst.²⁸

Det korte af det lange er, at man som udvalgsmedlem kommer til at stille en del legitimitetsspørgsmål i forbindelse med denne form for moderne mæcenat. Det ville under alle omstændigheder være aldeles naivt ikke at tage højde for at Kunstfonden er en vigtig instans i det kulturelle felt og dermed en af de kraftcentre der for-

dag indkomstreguleret. I alt er der 89 litterære kunstnere der modtager en livsvarig ydelse ud af 275 kunstnere i alt (73 skønlitterære forfattere, 12 almenkulturelle forfattere og 4 oversættere).

²⁶ Det var Folketingets finansudvalg der traf den endelige beslutning, som selvfølgelig til tider førte til heftig debat blandt folketingsmedlemmerne.

²⁷ Jf.: Lisbeth Worsøe-Schmidt, ‘Staten og kunsten’, 2006, s. 32-33.

²⁸ I sin kritiske gennemgang af Statens Kunstfonds historie og praksis, argumenterer lektor Jørn Guldborg for en konstant problematisering og debat omkring denne helt centrale problemstilling, “om kunstnerisk kvalitet som dét, det er, nemlig et politisk spørgsmål, der altid er til diskussion”. Jørn Guldborg, ‘Statens Kunstfond’, 2005, s. 149.

valter og skaber kulturel kapital i Danmark. Desuden spiller Kunstfonden en central rolle i den danske kulturdebat og den er i den aktuelle danske politik et betydningsfuldt stridsæble.²⁹ Som et bevis på hvor stor en rolle kunst- og kulturpolitikken igennem årene har spillet i Danmark, vil jeg nøjes med at henvise til det forhold at netop kulturpolitikken er (var) en mærkesag for protestpartier som Erhard Jakobsens (1917-2002) lige for nyligt ophævede parti Centrum-Demokraterne og Mogens Glistrups (1926-2008) vel i praksis også hedengangne Fremskridtsparti. Det samme gælder – måske endnu stærkere – for det sidste skud på proteststammen, Dansk Folkeparti, et parti der har ført en markant kulturpolitisk linje fra starten af.

Ved oprettelsen af Statens Kunstfond håbede initiativtagerne vel at de havde skabt en model der ville flytte debatten om kunstneriske anliggender ud af den politiske arena,³⁰ men det skete ikke, hvilket den herostratiske politiske storm om forfatteren Klaus Rifbjergs herostratiske sportsvogn, lagerforvalter Rindals ramaskrig og underskriftsamlinger i kølvandet på Fondens oprettelse, vidnede om.³¹ Blot som en parentes hertil: det interessante ved debatter om kunststøtteordninger, og de måder de kanaliseres på i folkelige protestbevægelser og partidannelser er, at de ser ud til at hænge sam-

²⁹ Blot for at nævne et par iøjnefaldende avisartikler: Søren Kassebeer, 'Klar til reform af kunstfonden', *Berlingske Tidende*, d. 14. januar 2005, og reaktionen fra forfatteren Camilla Christensen, tidligere formand for det litterære tremandsudvalg, under overskriften 'Hold fingrene fra kunstfondloven', *Berlingske Tidende*, d. 22. januar 2005. Under foråret 2007 kørte avisen *Børsen* (inspireret af den borgerlige tænketank CEPOS?) en hel serie af journalisterne Ulla Dubgaard og Ayoe Maria Jurhagen om, hvor skidt det stod til med kunststøtten i Danmark, se litteraturlisten for nærmere detaljer.

³⁰ Jf.: Lisbeth Worsøe-Schmidt, 'Staten og kunsten', 2006, s. 37.

³¹ Jf.: Klaus P Mortensen og May Schack (red.), *Dansk litteraturs historie*, bind 5, 1960-2000, 2007 s. 166f. Se også: Jørn Guldborg, 'Statens Kunstfond', 2005, s. 162 og Olav Harsløf, *Lysår. Kunstens kulturhistorie i Danmark i det 20. århundrede*, 2000, s. 441-443.

men med velfærdssamfundets etablering i 1960erne og overgangen til en ny fase i demokratiseringen i samfundet omkring år 2000. Rindalismen var i 60erne på en måde en protest mod opløsningen af en række borgerlige værdier og af faste retningslinjer, som man kunne kalde et angreb på konformiteten. Den gang var det vigtigt, bl.a. for store dele af erhvervslivet og serviceerhvervene at der blev holdt fast i disciplineringen som udgangspunkt for et succesrigt karriereforløb, både for den enkelte medarbejder og for firmaet som helhed. I dag, i årene efter årtusindskiftet og med individualismen øverst på samfundets dagsorden, ser det ud som om det modsatte gælder: at det vigtigste er de ansattes kreative potentiale som skal udnyttes maksimalt, hvilket også smitter af på hele firmaets måde at præsentere sig selv på i det offentlige rum, f.eks. ved hjælp af reklame og firmaernes *branding*. Dette indebærer dog ikke at Dansk Folkepartis konservative kulturpolitiske dagsorden skulle være helt og holdet utidssvarende, det modbeviser antallet af deres mandater.³²

En anden ting som er værd at bide mærke i er, at det ikke er Statens Kunstfonds opgave at støtte elitekunsten, men at det i praksis bliver ganske klart at det vanskeligt håndterbare kvalitetskriterium er medvirkende til at det fem for alt er elitekunsten som modtager støttekronerne. Lisbeth Woersøe-Schmidt påpeger om denne konsekvens, at det netop er “Statens Kunstfonds opgave [...] at støtte den kunstneriske elite, ligesom Team Danmarks opgave er at støtte sportens elite”.³³ Men så enkelt er det ikke. I sporten kan man jo måle hastighed og højde og antallet af points som sportsfolkene har formået at skrabe sammen, men sådan fungerer det ikke i kunstens domæne. Og jeg tvivler også på om hendes slutkonklusion holder

³² Samfundsdebattøren lektor Hans Hauge har fremsat hypotesen om Dansk Folkeparti som kulturradikalismens arvtager, men synspunktet har ikke fået særlig megen tilslutning, som han også selv er inde på. Se: Hans Hauge, *Post-Danmark*, 2003, s. 256.

³³ Lisbeth Woersøe-Schmidt, ‘Staten og kunsten’, 2006, s. 49.

vand, idet hun runder af med at sige

[a]t Statens Kunstfond er elitær, burde ikke vække så meget debat, eftersom det ligger i hele konceptet om at støtte den højeste kvalitet. Hvis den blot skulle støtte den kunst, som flertallet ønsker sig, behøvede den ikke eksistere. I så fald fungerer markedet jo glimrende til regulering af udbud og efterspørgsel.³⁴

Prissammenligning

Den førnævnte kulturkamp bliver af og til også omtalt som “værdikamp” og det er egentlig meget godt at kulturbegrebet kobles sammen med betegnelsen “værdi”. Dette peger i retning af at striden handler om noget der koster noget og betyder noget i det danske samfund, og at det rent faktisk drejer sig om kroner og ører.

Et af de instrumenter som det litterære udvalg har til rådighed er, som sagt, at fremme og promovere et begrænset antal værker som er udkommet i løbet af det forudgående halve år, ved at tildele disse værker en (produktions-)præmie.³⁵ Man kunne formode at denne kollegiale udmærkelse – bort set fra beløbets størrelse (som i øjeblikket ligger på kr. 75.000) – ville afvige markant fra andre litteraturpriser, såsom boghandlernes “egen pris”, De Gyldne Laurbær, og den Danske Banks litteraturpris. Med De Gyldne Laurbær følger en check på kr. 10.000, et boggekort på kr. 2.500 og en fest, men udmærkelens største bonus er selvfølgelig det øgede salg og den store *exposure* i landets boglader som prisen afføder. Den Danske Banks litteraturpris er den største danske litteraturpris, med et klækkeligt og skattefrit beløb på kr. 300.000 til vinderen. I de senere

³⁴ Lisbeth Worsøe-Schmidt, ‘Staten og kunsten’, 2006, s. 71.

³⁵ Den principielle forskel mellem præmieringen og uddelingen af arbejdslegater er at man med en præmie støtter et værk som er offentliggjort og ikke den kunstneriske virksomhed som sådan, i øvrigt behøver sidstnævnte jo ikke nødvendigvis at munde ud i et værk.

år er der i øvrigt indstiftet flere litterære priser, bl.a. Montanas litteraturpris, Weekendavisens litteraturpris, Kritikerprisen, mm.³⁶ Boghandlerforeningen – eller mere præcist formuleret Boghandlerklubbens bestyrelse – har fastlagt de følgende retningslinjer for den årlige tildeling af De Gyldne Laurbær: prisen tildeles en nulevende dansk forfatter, der i det forgange år har udsendt en skønlitterær bog,

som efter din bedømmelse vil vinde en plads i litteraturen, og som fortjener al den påskønnelse og opmuntring, som vi boghandlere og medhjælpere gennem denne manifestation kan bidrage til.³⁷

Det interessante er at denne pris formuleres som en pris der skal sætte gang i en forfatters kanonisering og udbredelse blandt læserne (“som [...] vil vinde en plads i litteraturen, og som fortjener al den påskønnelse og opmuntring”).

Den Danske Banks litteraturpris³⁸ tager derimod udgangspunkt i en *shortlist* bestående af tre bøger, som alle og enhver kan stemme på. I dette tilfælde kunne man sige at prisen ikke uddeles af “statsautoriserede smagsdommere” eller at det drejer sig om “ekspert-tyranni”. Den nævnte *shortlist* bliver godt nok udarbejdet af et mindre udvalg af litteraturkyndige, men derefter er det op til flertallet at (be)stemme. På en måde kan man vel sige at Danske Banks littera-

³⁶ Se: bilag 3.

³⁷ Se Boghandlerklubbens vedtægter på: <http://www.boghandlerklubben.dk/>

³⁸ Danske Banks litteraturpris er et resultat af sammensmeltningen af Danske Bank og BG Bank i 2007. BG Bank havde igennem flere år støttet dansk litteratur på forskellig vis, bl.a. via litterære priser. Litteraturprisen og Debutantprisen videreføres i Danske Banks regi. De indstillede forfattere “skal have et større, anerkendt forfatterskab bag sig, og de skal være aktuelle med et værk, der er udkommet inden for de seneste to år” [det gælder selvsagt ikke Debutantprisen], ifølge Danske Banks hjemmeside: <http://www.danskebank.dk/litteratur>.

turpris fungerer efter det princip som statsministeren påpegede da han hævdede, “når vi skal træffe personlige valg, er vi alle eksperter”. I tilfælde af Danske Banks litteraturpris er det ikke litteraturen eller forfatteren der skal hjælpes på vej til udødelighed og kanonisering, som ved De Gyldne Laurbær, men det er bankens kunder og andre interesserede der udpeger et værk som de mener, bør få prisen.³⁹

Men er der så megen forskel på et panel med eksperter og Hr. og Fru Jensen?

Spørgsmålet er om det holder vand når man kigger på de værker som “smagsdommerne” har prisbelønnet i de senere år, og dem der er blevet kåret af anonyme læsere. Kan det mon passe at man simpelthen kunne skrotte samtlige litterære fonde og råd, og i stedet overlade kunstens overlevelse til os alle sammen fordi vi jo alle er eksperter “når vi skal træffe personlige valg” f.eks. når det drejer sig om den litterære smag?

Slutbemærkninger: litteraturens konkurrencedygtighed

I et lille kritisk opstød i dagbadet *Politiken*, foråret 2007, bemærker kritikeren Carsten Andersen:

Statens Kunstfonds litterære udvalg skeler ikke til, om en bog har været en kommerciel succes, når der skal uddeles præmier. Det demonstrerer udvalget til fulde med fire gange 75.000 kr. til forfatterne Erling Jepsen, Carsten Jensen, Pia Tafdrup og Vibeke Grønfeldt.⁴⁰

³⁹ Det er altså ikke udelukkende kundernes privilegium at afgive deres stemmer, deltagelse er åben for alle, Gud og hvermand, uden at man nødvendigvis behøver at være en kunde eller medarbejder i den pågældende bank.

⁴⁰ *Politiken*, d. 3. marts 2007 (Kultur sektion, s. 2). Det drejede sig om udvalget med digteren og skribenten Bo Green Jensen som formand og forfatteren Anne Marie Ejrnæs og undertegnede som medlemmer.

Her har man kvalitetskriteriets problematik i en nøddeskal. Hvis kvaliteten sælger, bliver man beskyldt for at fremme de bøger der sagtens kunne klare sig på egen hånd, og hvis man støtter de bøger der ikke kan klare sig på markedets vilkår, bliver man beskyldt for at være en indspist avantgardist, der ikke vil have noget at gøre med almindelige læsere. Faktum er, når man ser på den stikprøve som jeg har opstillet i et skema (bilag 2), at modtagerne af de forskellige priser og forfattere/værker der var shortlistede, minder forbløffende meget om hinanden. Det er interessant nok Montanas litteraturpris, Statens Kunstfonds værkpræmier samt Nordisk Råds litteraturpris, som tegner et anderledes – mindre *mainstream* – billede. Det der rent konkret betyder mest for unge og eksperimenterende kunstnere er ikke disse priser som sådan – måske med undtagelsen af debutantprisen [her nævne hvem der uddeler den]– men det gør derimod de treårige arbejdsstipendier. Det er faktisk dem som Statens Kunstfonds litterære tremandsudvalg uddeler, og ingen andre. Ikke mindst for disse stipendier bør danskerne være stolte af Kunstfonden, fordi den kontinuerligt er med til at skabe kunstnerisk og intellektuel kapital, som har stor betydning for kunsten – men også for offentligheden og erhvervslivet.

Blandt de mere fremsynede dele af erhvervslivet, dvs. dem der er klare over at menneskelig kapital er den største ressource som Danmark råder over, befinder sig især banker og andre kundskabs- og vidensbaserede firmaer. Det drejer sig bl.a. om den Danske Bank, et af de største danske pengeinstitutioner, som sponsorerer den største danske litteraturpris. Ifølge firmaets hjemmeside skyldes dette sponsorat bl.a. den overvejelse, at

kulturel kapital og et blomstrende erhvervsliv hænger sammen.
Litteratur og kultur kan nemlig give ny erkendelse og nye tanker.
Tanker, der bidrager til kompetencerne og kreativiteten i er-

hvervslivet og vores fælles samfund.⁴¹

Bedre kan det næppe formuleres. Ud med konformismen og ind med kreativiteten og individualismen!

Afslutningsvis vil jeg kort vende tilbage til en af Statens Kunstfonds åndelige fædre eller barselshjælpere om man vil, K.E. Løgstrup, der sammen med en række andre kunstinteresserede diskuterede fundamentene for den fremtidige statslige kunststøtte, under et møde på Herning Højskole i januar 1963. Når man i dag sammenligner Løgstrups tanker med for eksempel udgangspunkterne for den Danske Banks eller Montanas kunst- og litteraturstøtte, falder det i øjnene hvor diametralt forskellige disse udgangspunkter er. Ifølge Løgstrup var det yderst problematisk at overføre erhvervslivets udadrettede mentalitet og produktionslogik til kunstens verden, som var kendetegnet af “kunstnerisk fordybelse”.⁴²

Et problem som jeg selv har erfaret som udvalgsmedlem er, at en del af de mest spændende og nyskabende kunstneriske initiativer ikke får den støtte som de egentlig burde få, af den simple grund at de ofte ikke falder inden for de gængse rammer og kategorier. Grænseoverskridende, tværkunstneriske projekter har det svært og det er måske akkurat dem man burde satse mest på fordi det er i disse kampzoner i den kulturelle periferi, at ny viden, nye oplevelsesformer skabes og bliver sendt ud i verden som prøveballoner. Og dem kan man ikke få nok af, noget som også den nævnte bank ville kunne skrive under på. Måske burde man oprette et særligt tværgående tremandsudvalg. I hvert fald er Statens Kunstfonds tremandsudvalg også klar over disse nye udfordringer og opgaver til kunsten i det moderne globaliserede og højteknologiske velærdssamfund. Således kan man læse i *Beretning XXXVIII*, dvs. årsrapporten for år 2001, at:

⁴¹ <https://www.danskebank.dk/link/litteraturbaggrund>

⁴² Jørn Guldberg, ‘Statens Kunstfond’, 2005, s. 155.

I en social arbejdsdeling får kunsten den særlige opgave at indtage begge sider af forskellen mellem fornuft og ufornuft. Den skal ikke afvise, men pleje og udvikle samfundets ressourcer af ufornuft, både den ufornuft, som skyldes fortrængning og glemsel, og den ufornuft, som indgår i den diffuse totalitet af fornuft og ufornuft forud for deres udspaltning, og som efter behag kan kaldes for natur eller Gud.⁴³

Konklusionen er, at der åbenbart er stor konsensus omkring hvornår der er tale om litterær kvalitet. Til trods for at der er mange gengangere når man ser på hvilke skønlitterære tekster der er nominerede til de forskellige danske litterære priser. Men selvfølgelig er der også en del undtagelser og grænsetilfælde, og det burde måske overvejes at indrette Statens Kunstfonds litterære kvalitetskriterium mere efter den anderledes nyskabende kunst, de innovative tiltag som nok ikke kan regne med alt for megen opbakning fra den brede offentlighed. En mere grænsesprængende kunst er måske også med til at give Kunstfondens litterære præmier en mere iøjnefaldende profil, hvorved dens prestige vil blive større, i det mindste som de faglige kollegers og "eksperternes skulderklap". En pose med penge er rart, men ikke det afgørende. Den kulturelle kapitalakkumulering er fortsat af større betydning end bankkontoens tilvækst.

⁴³ Her citeret efter: Lisbeth Worsøe-Schmidt, 'Staten og kunsten', 2006, s. 86.

Litteratur

- Andersen, Carsten: [kulturklumme] i: *Politiken*, d. 3. marts 2007.
- Bekendtgørelse af lov om Statens Kunstfond, bekendtgørelse nr. 1002 af 29. november 2003.
- Bourdieu, Pierre: *Les règles de l'art*. Paris: Éditions du Seuil 1992.
- Christensen, Camilla: 'Hold fingrene fra kunstfondloven', i: *Berlingske Tidende*, d. 22. januar 2005.
- Dubgaard, Ulla og Ayoe Maria Jurhagen: 'Ingen kontrol med kunstmillioner', i: *Børsen*, d. 10. maj 2007; 'Kunstfond beskyldes for kammerateri', i: *Børsen*, d. 11. maj 2007; 'Sverige og Norge kontrollerer kunststøtte', i: *Børsen*, d. 14. maj 2007.
- Engberg, Jens: *Magten og kulturen. Dansk kulturpolitik 1750-1900*, I-III. København: Gad 2005.
- Guldberg, Jørgen: 'Statens Kunstfond: stridsæble og forskningsgenstand', i: Karen Klitgaard Povlsen og Anne Scott Sørensen (red.): *Kunstkritik og kulturkamp*. Århus: Klim 2005, s. 144-173.
- Harsløf, Olav: *Lysår. Kunstens kulturhistorie i Danmark i det 20. århundrede*. København: Høst & Søn 2000.
- Hauge, Hans: *Post-Danmark. Politik og æstetik hinsides det nationale*. København: Lindhardt og Ringhof 2003.
- Jeppesen, Mia Fihl: *Kulturen, kunsten og kronerne. Kulturpolitik i Danmark 1961-2001*. København: Akademisk forlag 2002.
- Juul Nielsen, Morten Ebbe: 'Armslængder', i: *Weekendavisen*, d. 30. sept. – 6. okt. 2005.
- Kassebeer, Søren: 'Klar til reform af kunstfonden', i: *Berlingske Tidende*, d. 14. januar 2005.
- Krogh Andersen, Marianne: "Boghandlerne drikker champagne af forfatterens hovedskaller", i: *Weekendavisen*, d. 15. – 21. februar 2008.
- Krogh Andersen, Marianne: 'Embedsmandsflagskibet', i: *Weekendavisen*, d. 20. – 26. august 2004.
- Liet, Henk van der: 'Über die Grenze. – Identität und Identitätsverlust bei Claus Beck-Nielsen', i: Wolfgang Behschnitt und Elisabeth Herrmann (Hrsg.), *Über Grenzen. Grenzgänge der Skandinavistik. Festschrift zum 65. Geburtstag von Heinrich Anz*. Würzburg: Ergon Verlag 2007, s. 263-285.
- Lov nr. 170 af d. 25. maj 1964 om Statens Kunstfond.
- Mortensen, Erik: *Kunstkritikkens og Kunstøftattelsens Historie i Danmark*, bind I-II.

- København: Rhodos 1990.
- Mortensen, Klaus P. og May Schack (red.): *Danske litteraturs historie*, bind 5, 1960-2000. København: Gyldendal 2007.
- Schepele, Peter og Vibeke Jakobsen: *Statens Kunstfond 1964-2004*. København: Statens Kunstfond 2006.
- Skov, Maria: 'Knivene er fremme i kampen om kulturen', i: *Information*, d. 8. juli 2008,
- Stangerup, Hakon: *Kulturkampen I-II*. København: Gyldendal 1946.
- Statens Kunstfond beretning XLI*, København: Statens Kunstfond 2006.
- Statens Kunstfond beretning XLII*, København: Statens Kunstfond 2007.
- Svedjedal, Johan: *Författare och förläggare, och andra litteratursociologiska studier*. Stockholm: Gidlunds 1994.
- Worsøe-Schmidt, Lisbeth: 'Staten og kunsten. Et historisk rids af Statens Kunstfond 1964-2004', i: Peter Schepele og Vibeke Jakobsen: *Statens Kunstfond 1964-2004*. København: Statens Kunstfond 2006, s. 11-89.

Bilag 1:

Fra Statsministerens nytårstale 2002:

“[D]e senere år er der ved knopskydning skudt et sandt vildnis af statslige råd og nævn og institutioner op over alt. Mange af dem har udviklet sig til statsautoriserede smagsdommere, som fastslår, hvad der er godt og rigtigt på forskellige områder.

Der er tendenser til et eksperttyranni, som risikerer at undertrykke den frie folkelige debat. Befolkningen skal ikke finde sig i løftede pegefingre fra såkaldte eksperter, der mener at vide bedst. Eksperter kan være gode nok til at formidle faktisk viden. Men når vi skal træffe personlige valg, er vi alle eksperter.

Regeringen vil fjerne overflødige råd og nævn og institutioner. Det bliver en meget omfattende sanering. Vi vil rydde op i dette mellemlag, som tapper ressourcer og fjerner opmærksomhed fra det væsentlige.

Det vil helt sikkert udløse et ramaskrig fra de berørte. Men det mest nødvendige er at sikre penge til sygehusene, de ældre og andre kerneydelser. Så må mindre vigtige formål vige. Et moderne velfærdssamfund bygger på et rummeligt fællesskab. Et fællesskab, hvor der er plads til personlig udfoldelse.

Jeg kan bruge et billede fra naturen. Hvis et træ står indeklemt i skygge og savner lys, bliver det sært forkrøblet og saftløst. Jo mere plads og lys, træet får, desto flottere og rankere står det, og desto mægtigere folder grene og blade sig ud.

Hvis det enkelte menneske står indeklemt i skygge og savner frihed, udfordringer og ansvar, bliver det mismodigt, viljeløst og initiativfattigt.

Jo mere frihed, udfordring og ansvar vi mennesker får, desto mere stoute og selvstændige bliver vi, og desto bedre kan vi udfolde og udnytte vore evner til gavn for hele fællesskabet. Lad os udvikle dette rummelige fællesskab, hvor det enkelte menneske får lov at blomstre.”

Kilde:

<http://www.stm.dk/Index/dokumenter.asp?o=2&n=0&h=2&d=79&s=1&str=stor> [d. 4.3.2008].

Bilag 2:

	Danske Banks Litteraturpris(er)	De Gyldne Laurbær	Weekendavisens litteraturpris
2007*	Carsten Jensen, <i>Vi, de druknede</i> ® Pia Tafdrup, <i>Tarkovskijs beste</i> Jens Smærup Sørensen, <i>Markedage</i> ® +Henriette E. Møller, <i>Jelne</i> ® (debutantprisen)	(2008) Jens Smærup Sørensen, <i>Markedage</i> ®	Jens Smærup Sørensen, <i>Markedage</i> ®
2006*	Ida Jessen, <i>Det første jeg tænker på</i> ® Erling Jepsen, <i>Med venlig deltagelse</i> ® Thorstein Thomsen, <i>Den, der hvisker, lyver</i> ® + Knud Romer, <i>Den som blinker er bange for døden</i> ® (debutantprisen)	(2007) Knud Romer, <i>Den som blinker er bange for døden</i> ®	Knud Romer, <i>Den som blinker er bange for døden</i> ®
2005*	Bjarne Reuter, <i>Løgnbalsen fra Umbrien</i> ® Helle Helle, <i>Rødby-Puttgarden</i> ® Janina Katz, <i>Drengen fra dengang</i> + Jonas T. Bengtsson, <i>Aminas breve</i> (debutantprisen) ®	(2006) Morten Ramsland, <i>Hundehoved</i> ®	Jørgen Leth, <i>Det uperfekte menneske</i> ®

® = roman

* / + = prismodtager

	Montanas litteratur-pris	SKF's litterære præmier
2007	(2008) * Peter Øvig Knudsen: <i>Blekingegadebanden I-II</i> Kim Leine: <i>Kalak</i> ® Christina Hesselholdt: <i>I familiens skød</i> ® Hans Otto Jørgensen: <i>Med plads til hundrede køer</i> ® Mads Brügger og Nikolaj Thomassen: <i>Grænselandet</i> Palle Sigsgaard: <i>Glitrende støv danser</i>	Carsten Jensen, <i>Vi, de druknede</i> ® Pia Tafdrup, <i>Tarkovskijs beste</i> Jens Smærup Sørensen, <i>Markedage</i> ® Katrine Marie Guldager: <i>Lysgransen</i> Peter Øvig Knudsen: <i>Blekingegadebanden. I</i> Peter Nielsen: <i>I sommervinden</i> + Henriette E. Møller (3-årigt arbejdslegat)
2006	(2007) * Mette Moestrup: <i>Kingsize</i> Maja Lee Langvad: <i>Find Holger</i> <i>Danske</i> Kirsten Thorup: <i>Førkrigstid</i> ® Knud Romer: <i>Den som blinker</i> <i>er bange for døden</i> ® Carsten Jensen: <i>Vi, de druknede</i> ® Hans Otto Jørgensen: <i>Ålen har</i> <i>englelyd</i> ®	Ida Jessen, <i>Det første jeg tænker på</i> ® Knud Romer, <i>Den som blinker er bange</i> <i>for døden</i> ® Claus Beck-Nielsen, <i>Selmordsaktionen</i> ® Thomas Boberg, <i>Linsstil</i> Christina Hesselholdt, <i>En have uden</i> <i>ende</i> ® Dorrit Willumsen, <i>Den dag jeg blev</i> <i>Honey Hotving</i> Inge Pedersen, <i>Og halsen af en svane</i> Peter Poulsen, <i>Cikaderne synger</i>
2005		Helle Helle, <i>Rødby-Puttgarden</i> ® Klaus Høeck, <i>Hsieh</i> Morten Blok, <i>At bare væslerne hjem</i> ® Arthur Krasilnikoff, <i>Hvalens Øje</i> ® David Læby, <i>Skyts</i> ® Pia Juul, <i>Helt i skoven</i> Morten Ramslund, <i>Hundeboved</i> ®

Bilag 3:

Fortegnelse over (de vigtigste) danske skønlitterære priser
[Se i øvrigt: www.litteraturpriser.dk]

Kjeld Abell-prisen
Akademiets store pris
Beatrice-Prisen
Den Berlingske Fonds Hæderspris
Blicherprisen
BMF's Børnebogspris
Bogforums Debutantpris
Georg Brandes-Prisen
Bukdahls Bet - Den smalle litteraturpris
Dansk Kvindesamfunds Mathildepris
Danske Banks Litteraturpris
Holger Drachmann-legatet
Leo Estvads Legat
Årets Frederiksberg Kunstner
Otto Gelsted-prisen
Søren Gyldendal Prisen
Kritikerprisen
Modersmål-Prisen
Montanas Litteraturpris
Morten Nielsens Mindelegat
Radioens romanpris
Forlaget Rosinante & Co, legat
Peter Sabroe-Prisen
Weekendavisens Litteraturpris